

بررسی اثربخشی هوش شخصی و هوش موفق بر اعتماد به نفس دانش‌آموزان تیزهوش

حسین دولتی^۱، محمد نریمانی^۲، ناصر صبحی قراملکی^۳ و گودرز صادقی هاشجین^۴

چکیده

هدف این مطالعه بررسی اثربخشی آموزش هوش شخصی و هوش موفق بر اعتماد به نفس دانش‌آموزان تیزهوش بود. این پژوهش آزمایشی و از نوع پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری این پژوهش را دانش‌آموزان پایه نهم دبیرستان متوسطه دوره اول مدرسه استعدادهای درخشان شهرستان اسفراین در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ تشکیل دادند. آزمودنی‌های پژوهش شامل ۴۸ نفر تشکیل دادند که ۴۸ نفر از این دانش‌آموزان با شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان گروه نمونه انتخاب و به طور تصادفی به دو گروه آزمایش و کنترل گمارده شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های هوش شخصی مایر، هوش موفق استرنبرگ و اعتماد به نفس روزنبرگ استفاده شد. نتایج تحلیل واریانس نشان داد که برنامه آموزشی هوش شخصی و موفق بر اعتماد به نفس تأثیر دارد و آن را افزایش می‌دهد. این نتایج تلویحات مهمی در زمینه جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی، سلامت جسمانی، روانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تیزهوش دارد.

واژه‌های کلیدی: هوش شخصی، هوش موفق، اعتماد به نفس، تیزهوش

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل

۲. نویسنده‌ی رابط: استاد ممتاز گروه روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی Narimani@uma.ac.ir

۳. دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی

۴. استاد گروه روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۱/۱۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۰۹/۱۶

مقدمه

امروزه افراد در جهانی به طور فزاینده پویا زندگی می کنند. جهانی که فن آوری ها، نیازهای اقتصادی و شغلی در حال تحول است. چنانچه در این موقعیت، اولویت توانایی های هوش (شخصی، تحلیلی، خلاق و عملی) را بپذیریم، منطقی است که نتیجه بگیریم تسلط بر مهارت های فوق باید برونداد مهم نظام تعلیم و تربیت ما باشد. معمولاً مهارت هایی که برای موفقیت در دوره ها و مسیرهای زندگی در جهان واقعی لازم است به طور پیوسته با مهارت هایی که برای موفقیت در مدارس لازمند، مشابه نیستند، در زندگی، افراد با چالش هایی مواجه می شوند که آموزش های مناسب قبلی می تواند به آنها بر فائق آمدن بر این مشکلات کمک کند (کافمن و استرنبرگ^۱، ۲۰۱۰). در پیش بینی شکست افراد، گاهی به طور مشخص، تفاوت های دانش آموزان دست کم گرفته می شود. بنابراین، معلمان باید تلاش کنند تا موفقیت هر دانش آموز در مدرسه به حداکثر برسانند و بهترین روش آن ها برای رسیدن به این هدف، ایجاد دامنه وسیعی از مهارت ها است به گونه ای که دانش آموزان امکان تلاش کردن با الگوهای متفاوتی از توانایی را داشته باشند و توانایی مهم و برجسته خود را کشف و بر آن تسلط یابند. در واقع این امکان را می توان از طریق آموزش هوش شخصی^۲ و هوش موفق^۳ در دانش آموزان ایجاد کرد (استرنبرگ، جاروین و گریگورنکو^۴، ۲۰۰۹). اعتماد به نفس، از جمله مهارت های اساسی مورد نیاز قرن بیست و یکم است. اعتماد به نفس میزان تأیید، پذیرش و احساس ارزشمندی هر فرد نسبت به خود است، جزء پویا و دینامیک مفهوم خود بوده به طوری که پیشینه اجتماعی، بازخوردها، ارزیابی ها، انتظارات جامعه و اطرافیان نقش تعیین کننده ای در میزان آن دارد (سیروستاوا و جوشی^۵، ۲۰۱۴). به دلیل تغییرات دوران بلوغ، تغییر در نقش ها و مسئولیت ها، تغییر در هویت و سعی برای پیدا کردن هویت جدید و نیز تغییر در حمایت از سوی خانواده و دوستان، اعتماد به نفس در طول

1. Kaufman & Sternberg
2. personal intelligence
3. succesful intelligence
4. Strenberg, Jarvin & Grigirenko
- 5 . Srivastava & Joshi

این دوره اغلب کاهش می‌یابد (کرت- بوتلر و هاگون^۱، ۲۰۱۱). اعتماد به نفس پایین در دوره نوجوانی موجب کاهش سلامت روانی و جسمانی، مشکلات اقتصادی بیشتر و سطوح بالاتری از فعالیت‌های جنایت‌آمیز در دوره نوجوانی می‌شود. ضمن اینکه یافته‌های دیگر نشان می‌دهند که اعتماد به نفس پایین احتمال بروز رفتار ضد اجتماعی، افسردگی و افکار خودکشی در آینده را افزایش می‌دهد (ارول و ارث^۲، ۲۰۱۱). پژوهش‌ها حاکی از این است که ۳۰-۵۰ درصد از نوجوانان با مشکل اعتماد به نفس پایین به ویژه در اوایل نوجوانی درگیر هستند (بادل، فتحی و آقامحمدیان و بادل، ۱۳۹۲). در این دوره، درک نوجوان از جسم خود، زمینه استفاده وی از استعدادهای خویش و برقراری ارتباط مناسب با دیگران است و عدم آموزش مناسب منجر به بروز افسردگی و گاه خودکشی می‌شود که ضربه سنگین به اقتصاد، خانواده، اجتماع و فرهنگ جامعه وارد می‌کند (لاوری، کوپز، بیفورد، بلنکس، سلنبرگر، نیکپن^۳ و همکاران، ۲۰۰۵).

عوامل مختلفی در افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان تیز هوش نقش دارند که از جمله این عوامل می‌توان به هوش شخصی اشاره کرد. گاردنر معتقد است هوش شخصی دو نوع است که عبارتند از: الف) هوش درون شخصی، ب) هوش بین شخصی. هوش شخصی به عنوان توانایی استدلال در مورد شخصیت و اطلاعات مرتبط با شخصیت و استفاده از این اطلاعات برای هدایت رفتارهای فرد، به‌طور کلی هدایت زندگی تعریف شده است (مایر، کروس، کروس، پتتر و سالووی^۴، ۲۰۱۲). هوش شخصی عبارت است از توانایی تفکر در مورد شخصیت و موضوعات مربوط به شخصیت، که باعث تقویت تفکر، طرح و تجربه‌های زندگی می‌شود (مایر، ۲۰۰۸). هوش شخصی شامل طیف گسترده‌ای از منطق و استدلال، جهت درک و برنامه‌ریزی در زندگی فرد است و با مهارت‌های زندگی رابطه دارد (مایر، ویلسون و هازلورد^۵، ۲۰۱۳). هوش چندگانه از جمله هوش

-
- 1 . Kort- Butler & Hagen
  - 2 . Erol & Orth
  3. Lowery, Kurpius, Befort, Blanks, Sollenberger, Nicpon
  - 4 Mayer, Carous, Panter & Saloverly
  5. Wilson, Hazelwood

شخصی می‌تواند انگیزه کار، خلاقیت و حل مشکلات مربوط به جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند، پیش‌بینی کند (پیاو، ایشاک، یاکوب، سعید، پی و کدیر، ۲۰۱۴).

عامل بعدی که می‌تواند در افزایش اعتماد به نفس دانش آموزان تیز هوش مؤثر باشد، هوش موفق است. هوش موفق ترکیبی از توانایی‌های تحلیلی، خلاق و عملی است که به افراد برای سازگاری، انتخاب و تغییر محیط برای رسیدن به اهداف با توجه به بافت فرهنگی-اجتماعی کمک می‌کند. مفهوم زیر بنایی هوش موفق این است که افراد با هوش، کسانی هستند که نقاط قوت و ضعف خود را بهتر بشناسند، بر نقاط قوت خود تأکید کرده و آن‌ها را افزایش می‌دهند و در عین حال به دنبال رفع و یا تصحیح نقاط ضعف خود نیز هستند. این نقاط قوت و ضعف به طور گسترده‌ای با سه نوع توانایی تحلیلی، خلاق و عملی در هوش موفق مرتبط است (استرنبرگ و همکاران، ۲۰۰۹).

توانایی تحلیلی زمانی استفاده می‌شود که فرد تحلیل، ارزشیابی و مقایسه می‌کند. توانایی خلاق، زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد که فرد، خلق، اختراع و اکتشاف می‌کند. توانایی عملی، هنگامی است که فرد به عمل اقدام می‌کند، یا آن‌را به کار می‌برد و یا آنچه را که یاد گرفته است، استفاده می‌کند. افرادی به طور موفق باهوشند که تعادلی از این سه نوع توانایی تفکر را نشان می‌دهند. در مدارس، بیشترین تفکری که از دانش آموزان انتظار می‌رود، تفکر تحلیلی است، اما در خارج از مدرسه و در دنیای واقعی، اهمیت تفکر خلاق و تفکر عملی، خیلی بیشتر است (استرنبرگ و گریگورنکو، ۲۰۰۰؛ ترجمه‌ی حجازی و عابدینی، ۱۳۸۵). پژوهش‌ها نشان می‌دهند آموزش هوش موفق در تقویت اعتماد به نفس، سازگاری و تعامل با دنیای پیرامون نتیجه‌بخش بوده است (استرنبرگ، ۲۰۰۲). به نظر می‌رسد فرآیندهای آموزشی در مدارس، توانایی‌های خلاقانه و عملی دانش آموزان را پرورش نمی‌دهند (استرنبرگ، ۲۰۰۷، ۲۰۰۹، ۲۰۱۵). هوش موفق مهارت‌های خلاق در تولید ایده‌های جدید، مهارت‌های تحلیلی در ارزیابی ایده‌ها و مهارت عملی در به عمل در آوردن ایده‌های دانش آموزان نقش به‌سزایی دارد و منجر به موفقیت آن‌ها می‌گردد (استرنبرگ، ۲۰۱۵).

پژوهش مندلمن، باربوت و^۱ گریگورنکو (۲۰۱۵) نشان داد آموزش هوش موفق در بالارفتن اعتماد به نفس و کارآیی تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر است. اعتماد به نفس پایین در دوره نوجوانی، منجر به ایجاد مشکلات روانی و جسمانی و رفتار ضد اجتماعی می‌شود. مایر و همکاران (۲۰۱۲) در پژوهشی دریافتند هوش شخصی بر ویژگی‌های شخصیتی و اعتماد به نفس دانش‌آموزان مؤثر است و منجر به برنامه‌ریزی مناسب در زندگی می‌شود. علاوه بر این فارنهام و چنگک^۲ (۲۰۱۶) نشان دادند هوش شخصی در نوجوانان می‌تواند اعتماد به نفس و مشکلات رفتاری آن‌ها را پیش‌بینی کند. استانکو^۳ (۲۰۱۳) معتقد است هوش موفق با اعتماد به نفس و باز بودن به تجربه رابطه دارد و منجر خودباوری می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد اعتماد به نفس پایین احتمال بروز افسردگی، اختلالات خوردن و افکار خودکشی را در آینده افزایش می‌دهد (ارول و ارث، ۲۰۱۱). خیر خواه (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای در ایران دریافت که ۱۰/۱ درصد دختران ایرانی اعتماد به نفس پایین دارند. لابرز و راسمن^۴ (۲۰۱۶) در پژوهشی ارتباط اعتماد به نفس بالا با کیفیت بالا در پرستاری از بیماران در پرستاران گزارش نمودند و همسو با این پژوهش ابراهیم، جعفر، کاظم و عیسی (۲۰۱۶) دریافتند در دانش‌آموزان اعتماد به نفس عامل واسطه‌ای است بین انگیزه و موفقیت. هوش شخصی با مهارت‌های زندگی رابطه دارد (مایر و همکاران، ۲۰۱۲). هوش چندگانه از جمله هوش شخصی می‌تواند انگیزه کار، حل مشکلات مربوط به جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنید را پیش‌بینی کند (پیائو و همکاران، ۲۰۱۴).

انجام این پژوهش برای اولین بار به ویژه در ایران، از ضرورت و اهمیت زیادی برخوردار است و همچنین اعمال آموزش‌های هوش موفق و هوش شخصی در دانش‌آموزان تیز هوش است. حسن دیگر این پژوهش جنبه‌های آموزشی-درمانی است که کاهش مشکلات روان‌شناختی و افزایش

1. Mandelman, Barbot
2. Furnham & Cheng
3. Stankov
4. Lubbers & Rassman

بهبودی روان‌شناختی دانش آموزان تیز هوش را بررسی می‌کند. همچنین به دلیل اینکه در پژوهش‌های قبلی به تفاوت اثربخشی این دو روش آموزشی بر مسائل روانی توجه نشده است، تعیین اثربخشی و تفاوت اثربخشی این روش‌ها بر متغیرهای مرتبط با سلامت و تربیت، از بعد افزایشی باعث تقویت پژوهش‌های سلامت و تربیتی می‌شود. به نظر می‌رسد آموزش هوش موفق و هوش شخصی روشی مفید برای تقویت اعتماد به نفس دانش آموزان باشد، چون زیر مؤلفه‌های هوش موفق و همچنین هوش شخصی از جمله عوامل زمینه‌ساز اعتماد به نفس است که باید در طول دوران تحصیل در نظر گرفته شود. بنابراین سؤال اصلی که در این پژوهش مطرح است عبارت است از اینکه آیا آموزش هوش موفق و هوش شخصی در مقایسه با گروه کنترل بر میزان اعتماد به نفس دانش آموزان تیز هوش مؤثر است؟

روش

روش این پژوهش آزمایشی و از نوع پیش‌آزمون و پس‌آزمون چندگروهی بود. در این پژوهش روش‌های آموزشی در دو سطح آموزش هوش شخصی و هوش موفق و عدم آموزش (گروه کنترل) به عنوان متغیر مستقلِ فعال و متغیر اعتماد به نفس به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شدند.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری پژوهش حاضر را دانش آموزان پسر پایه نهم دبیرستان استعدادهای درخشان شهرستان اسفراین در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ تشکیل دادند، که از این افراد ۴۸ نفر به صورت تصادفی انتخاب و سپس در سه گروه ۱۶ نفری (گروه آموزش هوش شخصی، هوش موفق و گروه کنترل) به صورت تصادفی جایگزین شدند. با توجه به آنکه در روش پژوهش آزمایشی برای هر گروه حداقل ۱۵ نفر توصیه شده است (دلاور، ۱۳۹۳)، در این پژوهش به دلیل احتمال افت آزمودنی‌ها (به دلایل مختلف) برای هر گروه ۱۶ نفر در نظر گرفته شد ($n=48$). برای گردآوری اطلاعات از ابزار زیر استفاده شد:

پرسشنامه اعتماد به نفس روزنبرگ: این مقیاس، اعتماد به نفس کلی و احساس ارزشمندی شخصی را اندازه می‌گیرد. این پرسشنامه دارای ۱۰ ماده است که میزان رضایت از زندگی و داشتن احساس خوب نسبت به خود را اندازه‌گیری می‌کند. روزنبرگ روایی این مقیاس را ۰/۹ و پایایی آن را ۰/۷ اعلام نموده است. همچنین سیلورسیون (۲۰۰۳؛ نقل از گنجی، ۱۳۸۴) همبستگی آزمون مجدد بین ۰/۸۲ تا ۰/۸۸ و ضریب همسانی درونی با آلفای کرونباخ بین ۰/۸۲ تا ۰/۸۸ گزارش کرده است. علیزاده (۱۳۸۲) پایایی به روش تنصیف ۰/۷۳ برآورد کرده است.

روش اجرا: در این پژوهش دو روش آموزشی هوش شخصی و هوش موفق برای گروه‌های آزمایش A و B در شهرستان اسفراین اعمال شد که شرح این روش‌ها بدین ترتیب است: برای گروه A آموزش هوش شخصی در ۱۲ جلسه و هر جلسه به مدت یک الی یک ساعت و نیم آموزش داده شد. آموزش این روش با استفاده از راهبردهای هوش شخصی طراحی شده (توسط آموزش دهنده) که جلسات آن به صورت زیر بوده است:

آموزش هوش شخصی: ۱- جلسه اول: اجرای پیش‌آزمون، برقراری ارتباط و مفهوم‌سازی مشکل. ۲- جلسه دوم: آموزش و آگاهی از خصوصیات و ویژگی‌های شخصیتی براساس نشانه‌های صورت. ۳- جلسه سوم: آموزش چگونگی استفاده از درونگرایی. ۴- جلسه چهارم: آموزش و آگاهی از نحوه برچسب زدن صفات شخصیت نسبت خود و دیگران. ۵- جلسه پنجم: آموزش نحوه شناخت انگیزه‌ها و اهداف. ۶- جلسه ششم: آموزش آگاهی از افکار دفاعی. ۷- جلسه هفتم: آموزش آگاهی از علاقه و تمایلات شخصی خود. ۸- جلسه هشتم: آموزش نحوه تصمیم‌گیری در مورد خصوصیات شخصیتی خود. ۹- جلسه نهم: آموزش نحوه پیدا کردن جهت‌گیری زندگی رضایت‌بخش. ۱۰- جلسه دهم: آموزش نحوه زمان‌بندی اهداف زندگی خود براساس انتظارات جامعه. ۱۱- جلسه یازدهم: آموزش نحوه پیدا کردن معناداری در زندگی خود. ۱۲- جلسه دوازدهم: انجام پس‌آزمون و تشکر و قدردانی از شرکت‌کنندگان. همچنین برای گروه B آموزش هوش موفق در ۱۲ جلسه و هر جلسه به مدت یک الی یک ساعت و نیم آموزش داده شد. آموزش این روش با استفاده از

راهبردهای هوش موفق طراحی شده (توسط آموزش دهنده) که جلسات آن به صورت زیر بوده است:

آموزش هوش موفق: ۱- جلسه اول: اجرای پیش آزمون، برقراری ارتباط و مفهوم سازی مشکل. ۲- جلسه دوم: معرفی هوش موفق و توانایی های آن. ۳- جلسه سوم: آموزش و آشنایی بیشتر دانش آموزان با توانایی های هوش موفق. ۴- جلسه چهارم: آموزش و آشنایی با مهارت های حل مسأله (سه مهارت نخست تفکر تحلیلی). ۵- جلسه پنجم: آموزش و آشنایی با مهارت های حل مسأله (سه مهارت دیگر تفکر تحلیلی). ۶- جلسه ششم: آموزش و آشنایی با مهارت های تفکر خلاق (چهار مهارت نخست تفکر خلاق). ۷- جلسه هفتم: آموزش و آشنایی با مهارت های تفکر خلاق (چهار مهارت بعدی تفکر خلاق). ۸- جلسه هشتم: آموزش و آشنایی با مهارت های تفکر خلاق (چهار مهارت نهایی تفکر خلاق). ۹- جلسه نهم: آموزش و آشنایی با مهارت های تفکر عملی (چهار مهارت نخست تفکر عملی). ۱۰- جلسه دهم: آموزش و آشنایی با مهارت های تفکر عملی (چهار مهارت بعدی تفکر عملی). ۱۱- جلسه یازدهم: آموزش و آشنایی با مهارت های تفکر عملی (چهار مهارت نهایی تفکر عملی). ۱۲- جلسه دوازدهم: انجام پس آزمون و تشکر و قدردانی از شرکت کنندگان. در پژوهش حاضر علاوه بر استفاده از آزمون های آمار توصیفی نظیر درصد و فراوانی و میانگین و انحراف معیار، از آزمون آماری تحلیل واریانس آمیخته استفاده شد.

نتایج

نمونه آماری مطالعه حاضر شامل ۴۸ نفر از دانش آموزان پایه نهم استعدادهای درخشان بودند. میانگین و انحراف معیار متغیر اعتماد به نفس سه گروه (هوش شخصی، هوش موفق و کنترل) در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار اعتماد به نفس در سه گروه آموزش هوش شخصی، موفق و کنترل

پیش‌آزمون		پس‌آزمون		پیگیری		گروه	متغیرها
M	SD	M	SD	M	SD		
۲۳/۲۵	۲/۱۷	۲۴/۱۲	۱/۹	۱۸/۲۵	۴/۰۵	هوش شخصی	اعتماد به نفس
۲۴/۳۷	۸/۴۲	۲۳/۰۶	۱/۹	۱۷/۵	۳/۱۴	هوش موفق	
۱۹/۴۳	۲/۵۸	۱۹/۸۷	۲/۳۶	۱۹/۲۶	۲/۱۲	کنترل	

با هدف تحلیل استنباطی داده‌های پژوهش، ابتدا پیش‌فرض‌های مرتبط با تحلیل واریانس آمیخته مورد آزمون قرار گرفت؛ نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنف، نشان‌دهنده نرمال بودن توزیع نمرات در متغیر اعتماد به نفس است. سطوح عدم معناداری آزمون لوین، نیز نشان از همسانی واریانس در متغیرهای وابسته دارد. به منظور آزمون مفروضه کرویت از آزمون موجلی استفاده شد که نتایج نشان‌دهنده ناهمگونی ماتریس واریانس-کواریانس در متغیرهای پژوهش است، بنابراین از آزمون محافظه‌کارانه‌تر گرین‌هاوس-گیزر^۱ استفاده شد که با هدف تعدیل درجه آزادی برای تفسیر F انجام می‌شود.

جدول ۲. نتایج تحلیل واریانس آمیخته به روش گرین‌هاوس-گیزر

متغیر	منبع	SS	Df	MS	F	P	Eta
اعتماد به نفس	دوره	۴۷۹/۲۳	۱/۴	۳۳۲/۷	۱۵/۶	۰/۰۰۱	۰/۲۶۲
	گروه*دوره	۲۲۳/۴۳	۲/۹	۷۷/۶	۳/۶	۰/۰۰۱	۰/۱۴۲
	خطا	۱۳۵۰/۶۹	۶۳/۳۷				

بر اساس یافته‌های به‌دست آمده، می‌توان گفت که اثر عامل زمان بر میزان اعتماد به نفس معنادار بوده است، به عبارت دیگر میزان اعتماد به نفس از پیش‌آزمون تا پیگیری افزایش یافته است. همچنین اثر تعامل زمان و گروه نیز بیانگر این است که بین سه گروه از لحاظ نمرات اعتماد به نفس ($P < 0/001$) تفاوت معنادار وجود دارد. با هدف روشن کردن ماهیت تفاوت‌های موجود بین

1. Greenhouse Geisser

گروه‌ها، از آزمون مقایسه چند گانه توکی استفاده شد که نتایج در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. نتایج آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه‌ی گروه‌های آموزش هوش شخصی، آموزش هوش موفق و کنترل

متغیر	دوره	گروه	اختلاف میانگین گروه‌ها
		هوش شخصی	گروه کنترل
پیش آزمون	هوش موفق	-۰/۷۵	-۱/۷۶
	هوش شخصی	-	-۱/۰۱
پس آزمون	هوش موفق	-۱/۰۶	۳/۱۸*
	هوش شخصی	-	۴/۲۵**
پیگیری	هوش موفق	۲/۱۲	۴/۹۳*
	هوش شخصی	-	۳/۸*

* $p < 0/05$ و ** $p < 0/01$

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود بین میانگین پیش آزمون اعتماد به نفس در سه گروه آموزش هوش شخصی، هوش موفق و کنترل تفاوت معنادار وجود ندارد. اما در پس آزمون و پیگیری، میانگین اعتماد به نفس در گروه‌های آزمایش نسبت به گروه کنترل به طور معنادار افزایش پیدا کرده است. به عبارت دیگر آموزش‌های هوش شخصی و هوش موفق، در افزایش اعتماد به نفس دانش آموزان اثربخش بوده‌اند. اما بین اثربخشی این دو روش در افزایش اعتماد به نفس، تفاوت معنادار مشاهده نشد. به منظور روشن کردن ماهیت تفاوت‌های موجود در دوره‌های مختلف، از آزمون تعقیبی بنفرونی استفاده شد که نتایج در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. نتایج آزمون تعقیبی بنفرونی برای مقایسه‌ی پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری اعتماد به نفس به تفکیک گروه‌های آموزش هوش شخصی، هوش موفق و کنترل

متغیر	گروه	دوره	اختلاف میانگین‌های هر دوره	
			پس‌آزمون	پیگیری
هوش شخصی		پیش‌آزمون	۵/۸۷ ^{**}	۴ ^{**}
		پس‌آزمون	-	۱/۸۷
اعتماد به نفس	هوش موفق	پیش‌آزمون	۵/۵۶ ^{**}	۶/۸۷ ^{**}
		پس‌آزمون	-	۱/۳
گروه کنترل		پیش‌آزمون	۱/۸۶۷	۰/۲
		پس‌آزمون	-	۰/۶۶۷

* $p < 0.05$ و ** $p < 0.01$

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، میانگین پس‌آزمون و پیگیری اعتماد به نفس در گروه آموزش هوش شخصی و هوش موفق نسبت به پیش‌آزمون افزایش یافته است. اما در گروه کنترل بین میانگین نمرات پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری تفاوت معنادار مشاهده نشد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش هوش شخصی و هوش موفق بر اعتماد به نفس دانش‌آموزان تیزهوش بود. با توجه به یافته‌های به دست آمده از تحقیق حاضر می‌توان نتیجه گرفت آموزش هوش شخصی و هوش موفق توانسته است اعتماد به نفس دانش‌آموزان تیزهوش را ارتقا دهد، به گونه‌ای که به طور مشهود بر ارتباطات و سازگاری اثر مثبت داشت. از آنجا که تحقیقی در این زمینه (داخل و خارج) انجام نشده است، یافته‌های این پژوهش می‌تواند با نتایج پژوهش‌های جناآبادی (۱۳۹۵)، کیومرثی، شریفی درآمدی و کامکاری (۱۳۹۷)، استرنبرگ (۲۰۰۲، ۲۰۰۷)، مندلمن و همکاران (۲۰۱۵)، مایر و همکاران (۲۰۱۳) و فارنهام و چنگ (۲۰۱۶) همسو باشد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت هوش شخصی و هوش موفق درک نوجوان از خود

را تحت تأثیر قرار می‌دهد و زمینه استفاده وی از استعدادهای خویش و برقراری ارتباط مناسب با دیگران را به وجود می‌آورد (لاوری و همکاران، ۲۰۰۵). هوش شخصی شامل طیف گسترده‌ای از استدلال و منطق جهت برنامه‌ریزی در زندگی فرد است و نقش مؤثری در مهارت‌های زندگی دارد و با توجه به آن اعتماد به نفس می‌تواند در حل مشکلات جامعه و نوجوانان تیز هوش نقش مؤثری داشته باشد (پیاو و همکاران، ۲۰۱۴؛ مایر و همکاران، ۲۰۱۳). هوش شخصی و هوش موفق می‌تواند در تغییرات بلوغ دوره نوجوانی مؤثر باشد به طوری که در این فرآیند در نقش‌ها، مسئولیت‌ها و هویت تغییر ایجاد می‌شود و برای پیدا کردن هویت جدید و دریافت حمایت اجتماعی، اعتماد به نفس بالا می‌طلبد، در حالی که اعتماد به نفس پایین در این دوره موجب کاهش سلامتی جسمانی و روانی نوجوان می‌گردد و با رفتارهای ضد اجتماعی، افسردگی و افکار خودکشی در آینده رابطه دارد (ارول و ارث، ۲۰۱۱). در مدارس بیشترین تفکری که از دانش آموزان انتظار می‌رود تفکر تحلیلی است اما آنچه در زندگی واقعی اهمیت دارد کارآیی در برخورد با مسائل عملی زندگی است، هوش موفق با تقویت اعتماد به نفس باعث سازگاری و تعامل مناسب نوجوان با دنیای اطراف خود می‌شود (استرنبرگ، ۲۰۰۷) و همچنین تقویت انگیزه تحصیلی دانش آموزان می‌شود (مندلمن و همکاران، ۲۰۱۵). هوش شخصی با ارتقای اعتماد به نفس، ویژگی‌های شخصیتی افراد را در ارتباط با خود و دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد و در نتیجه فرد در برنامه‌ریزی برای زندگی واقعی موفق عمل می‌کند (مایر و همکاران، ۲۰۱۲). استانکو (۲۰۱۳) در پژوهشی دریافت هوش موفق با اعتماد به نفس و باز بودن به تجربه رابطه دارد و به تبع آن خودباوری افراد، سلامت جسمانی و روانی افراد تقویت می‌شود.

به طور کلی عدم توجه به جایگاه اعتماد به نفس در نظام آموزشی و تأکید زیاد بر حافظه و یادگیری حافظه‌ای غیرمرتبط با مسائل زندگی روزمره، آموزش هوش موفق و هوش شخصی به معلمان، دانش آموزان، مدیران و جامعه نتایج مهمی به دنبال دارد؛ از جمله نتایج این آموزش‌ها برای دانش آموزان این است که به آن‌ها کمک می‌کند به سطحی از پیشرفت برسند که با توانایی‌ها و

مهارت‌هایشان متناسب است. آموزش هوش شخصی و هوش موفق در قالب ارائه محتوای آموزشی به پرورش اعتماد به نفس آنان از طریق فراهم کردن درک عمیق‌تر موضوعات، ایجاد انگیزه بیشتر در آنها، ارتقای سلامت روانی و جسمانی، کاهش رفتارهای ضد اجتماعی و در نهایت موجب عملکرد تحصیلی بالاتر دانش‌آموزان می‌گردد، علاوه بر این با تقویت توانمندی‌هایشان در توانایی عملی، در موقعیت‌های اجتماعی، حرفه‌ای و زندگی روزمره نیز موفقیت کسب نمایند. آموزش بر مبنای هوش شخصی و هوش موفق می‌تواند از طریق ایجاد تعادل بین سازگاری، شکل‌دهی و انتخاب به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا با توجه به سرعت تغییرات محیط، روش‌های نوین یادگیری، تغییر ماهیت شغلی و تغییرات سریع ساختار اجتماعی، انعطاف‌پذیری را در خود توسعه دهد. از این رو، پژوهشگران و مشاوران می‌توانند با استفاده از نتایج این پژوهش، برنامه‌ها و آموزش‌های لازم جهت ارتقا اعتماد به نفس دانش‌آموزان فراهم نمایند تا دانش‌آموزان در مواجهه با مشکلات و مسائل زندگی خود کارآمد گردند. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهشگران اثر بخشی هوش موفق و هوش شخصی بر روی دو جنس، گروه‌های مختلف سنی، افراد افسرده و دارای اضطراب بررسی نمایند. از جمله محدودیت‌هایی که در پژوهش وجود داشت، حضور گروه کنترل و آزمایش در یک دبیرستان بود، عدم وجود پیشینه داخلی و خارجی در زمینه اثربخشی آموزش هوش شخصی و هوش موفق بر اعتماد به نفس، از دیگر محدودیت‌های این مطالعه بود.

منابع

- استرنبرگ، آر. جی و گریگورنکو، النا. ال. (۲۰۰۰). هوش عملی در زندگی روزمره. الهه حجازی و یاسمین عابدینی (۱۳۸۵)، چاپ اول، تهران: نشر آگاه.
- بادله، مرتضی؛ فتحی، مهدی؛ آقامحمدیان، حمیدرضا و بادله، محمد تقی. (۱۳۹۲). اثربخشی هیپنوتراپی شناختی رفتاری گروهی بر افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان نوجوان. توسعه پژوهش در پرستاری و مامایی، ۱۱(۲۳)، ۱۷-۲۳.

جناآبادی، حسین. (۱۳۹۵). تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر افزایش اعتماد به نفس کودکان دارای اختلال یادگیری کلامی و کودکان دارای اختلال یادگیری غیر کلامی. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۲(۲)، ۷۰-۸۲.

خیرخواه، معصومه؛ مکاری، هدی؛ نسانی سامانی، لیلا و حسنی، فاطمه. (۱۳۹۲). تأثیر بهداشت دوران بلوغ بر عزت نفس نوجوانان. *مجله پژوهش پرستاری ایران*، ۸(۳۰)، ۴۷-۵۷.

دلاور، علی. (۱۳۹۳). روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی. چاپ چهل و یکم، تهران: ویرایش. کیومرثی، فیروز؛ شریفی درآمدی، پرویز و کامکاری، کامبیز. (۱۳۹۷). ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه دوم مقیاس‌های سنجش هوش رینولدز در دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۲(۲)، ۷۶-۹۸.

گنجی، حمزه. (۱۳۸۴). ارزشیابی شخصیت (پرسشنامه). چاپ سوم، تهران، ساوالان. نریمانی محمد و غفاری، مظفر. (۱۳۹۵). بررسی ارتباط حس انسجام، خوددلسوزی و هوش شخصی با افسردگی پس از زایمان زنان. *پژوهش پرستاری*، ۱۱(۴۰)، ۲۵-۳۲.

نگهبان سلامی، محمود؛ فرزاد، ولی اله و صرامی، غلامرضا. (۱۳۹۳). بررسی ساختار عاملی، روایی و پایایی پرسشنامه هوش موفق. *اندازه‌گیری تربیتی*، ۱۵(۱)، ۱-۱۶.

Badeleh, M., Fathi, M., Aghamohammadian, H, R., & Badeleh, M, T. (2013). The effectiveness of cognitive behavioral hypnotherapy on increasing self-esteem in adolescent students. *Development of Research in Nursing & Midwifery*, 11 (23), 17-23. (Persian)

Delaware, A. (2014). Research methods in psychology and educational sciences. Forty-first Edition, Tehran, Viraiesh. (Persian)

Erol, R. Y., & Orth, U. (2011). Self-esteem development from age 14 to 30 years: a longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(3), 607.

Furnham, A., & Cheng, H. (2016). Childhood intelligence, self-esteem, early trait neuroticism and behaviour adjustment as predictors of locus of control in teenagers. *Personality and Individual Differences*, 95, 178-182.

Ganji, H. (2005). Personality assessment questionnaire. Third Edition, Tehran, Savalan. (Persian)

Ibrahim, H. I., Jaafar, A. H., Kassim, M. A. M., & Isa, A. (2016). Motivational climate, self-confidence and perceived success among student athletes. *Procedia Economics and Finance*, 35, 503-508.

- Jenaabad, H. (2017). The effect of social skills training on increasing self-confidence among children with verbal learning disorders and children with nonverbal learning disorders. *Journal of Learning Disabilities*, 6(2),70-82. (Persian)
- Kaufman, J. C., & Sternberg, R. J. (Eds.). (2010). *The cambridge handbook of creativity*. Cambridge University Press.
- Kheirkhah, M., Makari, H., Samani, L., & Hasani, F. (2013). Adolescent health impact on self-esteem of adolescents. *Iran Nursing Research*, 8 (30), 47-57. (Persian)
- Kioumarsi, F., Sharifidaramdi, P., & Kamkari, K. (2019). Psychometric properties of Second edition of Reynolds intelligence measures in students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 8(2),76-98. (Persian)
- Kort-Butler, L. A., & Hagewen, K. J. (2011). School-based extracurricular activity involvement and adolescent self-esteem: A growth-curve analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(5), 568-581.
- Lowery, S. E., Kurpius, S. E. R., Befort, C., Blanks, E. H., Sollenberger, S., Nicpon, M. F., & Huser, L. (2005). Body image, self-esteem, and health-related behaviors among male and female first year college students. *Journal of College Student Development*, 46(6), 612-623.
- Lubbers, J., & Rossman, C. (2016). The effects of pediatric community simulation experience on the self-confidence and satisfaction of baccalaureate nursing students: A quasi-experimental study. *Nurse Education Today*, 39, 93-98.
- Mandelman, S. D., Barbot, B., & Grigorenko, E. L. (2015). Predicting academic performance and trajectories from a measure of successful intelligence. *Learning and Individual Differences*, 2(3),34-52.
- Mayer, J. D (2008). Personal intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 27, 209-32.
- Mayer, J. D., Caruso, D. R., Panter, A. T., & Salovey, P. (2012). The growing significance of hot intelligences. *American Psychologist*, 67, 502-503.
- Mayer, J. D., Wilson, R & Hazelwood, M. (2013). Personal intelligence expressed: a multiple case study of business leaders. *Imagination, Cognition AND Personality*, 30(2), 201-224.
- Narimani, M., & Ghaffari, M. (2016). The relationship between sense of coherence, self-compassion and personal intelligence with women postpartum depression. *Nursing Research*, 11 (40), 25-32. (Persian)
- Negahban Salami, M., Farzad, V., Sarrami, G. (2014). Studying the factor structure, Validity and reliability of successful intelligence. *Educational Measurement*, 5 (15), 1-16. (Persian)
- Piaw, C. Y., Ishak, A., Yaacob, N. A., Said, H., Pee, L. E., & Kadir, Z. A. (2014). Can multiple intelligence abilities predict work motivation, communication, creativity, and management skills of school leaders? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 4870-4874.
- Srivastava, R., & Joshi, S. (2014). Relationship between self-concept and self-esteem in adolescents. *International Journal of Advanced Research*, 2(2), 36-43.

- Stankov, L. (2013). Noncognitive predictors of intelligence and academic achievement: An important role of confidence. *Personality and Individual Differences*, 55(7), 727-732.
- Sternberg, R. G., & Grigorenko, E. L. (2000). Practical intelligence in everyday life. Elahe Hejazi and Yasmin Abedini (2006), First Edition, Tehran, Agah. (Persian)
- Sternberg, R. J. (2002). Raising the achievement of all students: Teaching for successful intelligence. *Educational Psychology Review*, 14(4), 383-393.
- Sternberg, R. J. (2007). *Thinking styles*. Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (2015). Successful intelligence: A model for testing intelligence beyond IQ tests. *European Journal of Education and Psychology*, 8(2), 76-84.
- Sternberg, R. J., Jarvin, L., & Grigorenko, E. L. (Eds.). (2009). *Teaching for wisdom, intelligence, creativity, and success*. Corwin Press.

Evaluating the Effectiveness of Personal Intelligence and Success Intelligence on Confidence level of Gifted Students

H. Dowlati¹, M. Narimani², N. Sobhi gharamaleki³ & G. Sadeghi Hashjin⁴

Abstract

The purpose this study was to investigate the effectiveness of personal intelligence and success intelligence on the confidence of gifted students. This research was experimental with pretest and posttest and a control group. The population included ninth grade students of high school to secondary early school gifted students in the academic year 95-96 in Esfarāyen city. The sample included 48 high school students in grade nine randomly selected and assigned into two experimental groups and one control group. The collect the data, Meir's personal intelligence, Sternberg's success intelligence and Rosenberg's confidence scales were used. Mixed analysis of variance showed that personal intelligence training program leads to success and impacts confidence and it increase. These results have important implications regarding the prevention of social issues, physical and mental health and academic achievement. So we can conclude that with training personal intelligence and success intelligence students have a great help to experience community health.

Keywords: Personal intelligence, Success intelligence, Confidence, Gifted

---

1. Ph.D. Student of Psychology, University of Mohaghegh Ardabili

2. Corresponding author: Professor Department of Psychology, University of Mohaghegh Ardabili (Narimani@uma.ac.ir)

3. Associate professor, Allameh Tabataba'i University

4. Professor Department of Psychology, University of Mohaghegh Ardabili